

- ŠKORNIK S., M. LONČAR & M. KALIGARIČ, 2006: Vegetation of silicicolous grasslands of the highlands of north-eastern Slovenia. *Hacquetia* (Ljubljana) 5 (2): 193–211.
- WRABER, T., 2006: 2 x Sto alpskih rastlin na Slovenskem. Prešernova družba. 230 pp.
- WRABER, T., 2007: *Cichoriaceae* – radičevke. In: A. Martinčič (ed.): Mala flora Slovenije. Ključ za določanje praprotnic in semenk. Tehniška založba Slovenije, Ljubljana. pp. 687–716.

NADA PRAPROTNIK & BRANE ANDERLE

Orchis provincialis Balbis subsp. *provincialis*

Pregled nahajališč malocvetne kukavice v Sloveniji

The overview of *Orchis provincialis* localities in Slovenia

- 9857/2** Slovenija: Štajerska, Doblatica, 1937. Vir: LJU 62736; Scheu H. (Wraber & Skoberne 1989: 231)
- 9947/3** Slovenija: Primorska, Goriška Brda, Vrh Brščiča, Nozno, nasad pravega kostanja pred vasjo, 420 m n.m. Det. B. Dolinar, 23. 4. 2000. Potrjeno: B. Dolinar & A. Trnkoczy 16. 4. 2008.
- 0149/1** Slovenija: Primorska, Vipavska Brda, mejica na travniku vzhodno od zaselka Štrancarji, 250 m n.m. Det. B. Dolinar, 14. 5. 2005.; potrjeno: 7. 5. 2008 in 26. 4. 2009 – oboje avtorjevi fotografski posnetki (<http://orhideje.si/orhideje-galerija/>) ter 19. 5. 2010.

Malocvetna kukavica (*Orchis provincialis* s. str.) uspeva na območju, ki sega od severne Portugalske preko Španije do južne Francije, kjer je po pokrajini Provansa dobila tudi vrstno ime (DELFORGE 2006). V Švici uspeva le v kantonu Ticino / Tessin (LAUBER K., WAGNER G. 1996), pojavlja se po vsej Italiji (PIGNATTI 1982), tudi na območju južnih Alp (PRESSER 2002). Najdemo jo vzdolž Jadranske obale (KRANIČEV 2005), v Albaniji, Grčiji vse do Krete in Rodosa, v zahodni Turčiji in severni Afriki (DELFORGE 2006).

Nam najbližja nahajališča so v Istri in na otoku Krku (KRANIČEV 2005), zahodno od nas pa v Furlaniji - Julijski krajini (PIGNATTI 1982, POLDINI 1991, POLDINI & al. 2002).

Prva navedba o pojavljanju v Sloveniji seže v leto 1937, ko je H. Scheu v Doblatici nad Laškim nabrala rastline in jih herbarizirala (LJU). Primerke teh rastlin je graški sodnik in ljubiteljski botanik H. Schaeftlein v maju 1968 skupaj s pismom izročil T. Wrabru in še danes se nahajajo v ljubljanskem univerzitetnem herbariju. Dr. Wraber se je skupaj z B. Prekorškom okoli leta 1968 napotil po poti, ki je opisana v pismu, vendar omenjene orhideje nista našla. Po izidu Rdečega seznama ogroženih praprotnic in semenk SR Slovenije (WRABER & SKOBERNE 1989: 231), kjer je bil podatek o nahajališču objavljen, so bile na tem območju opravljene posamezne botanične ekskurzije, vendar do danes ni bila potrjena prvotna najdba (M. Lipovšek, M. Škornik, V. Ravnik, M. Kocjan, B. Dolinar, ustna sporočila).

Po neuspešnem iskanju v okolici Laškega sem si orhidejo ogledal v Provansi na prelazu Col de Babaou (414 m.n.m) v pogorju Massif des Maures, nad naseljem Collobrières. Območje je poznano po nasadih pravega kostanja (*Castanea sativa*), kar mi je bilo vodilo za iskanje rastline na območju Goriških Brd in Vipavske doline.

Štajersko nahajališče se nahaja v predalpskem, obe danes znani nahajališči na Primorskem pa sta v submediteranskem fitogeografskem območju. V Goriških Brdih uspeva orhideja v starem nasadu pravega kostanja, katerega podrast je čiščena. Na tem rastišču se družijo z naslednjimi vrstami: *Asparagus tenuifolius*, *Vincetoxicum hircundinaria*, *Pulmonaria australis*, *Globularia punctata*, *Polygala vulgaris*, *Euphorbia verrucosa*, *Erythronium dens-canis*, *Potentilla alba*, *Plantago argentea* subsp. *liburnica*, *Listera ovata*, *Orchis ustulata*, *Orchis mascula* subsp. *speciosa*, *Ophrys sphegodes*, *Orchis militaris*, *Anacamptis pyramidalis*, *Platanthera bifolia*, *Limodorum abortivum*, *Serapias vomeracea*.

V Vipavskih Brdih se rastline nahajajo v mejici in na robu travnika v združbi *Danthonia alpinae*–*Scorzoneretum villosae*. V mejici je najti naslednje vrste: *Castanea sativa*, *Cotinus coggygria*, *Prunus mahaleb*, *Ostrya carpinifolia*, *Fraxinus ornus*, *Quercus pubescens*, *Rosa canina*, *Clematis vitalba*.

Na travnišču kukavičevka uspeva v družbi naslednjih vrst: *Helictotrichon pubescens*, *Trisetum flavescens*, *Arrhenatherum elatius*, *Scorzonera villosa*, *Lotus corniculatus*, *Plantago argentea* subsp. *liburnica*, *Plantago holostium*, *Cirsium pannonicum*, *Trinia glauca*, *Galium verum* s. lat., *Euphorbia verrucosa*, *Globularia punctata*, *Globularia cordifolia*, *Thlaspi praecox*, *Orchis morio*, *Orchis tridentata*, *Orchis ustulata*, *Anacamptis pyramidalis*, *Platanthera chlorantha*, *Limodorum abortivum*, *Spiranthes spiralis* (pozno poleti) idr.

Malocvetna kukavica v začetku aprila iz dveh gomoljev požene 10 do 40 cm visoko steblo z rahlim socvetjem, ki ima od 5 do 25 bledorumenih cvetov. Stranski zunanji cvetni listi so pomaknjeni nazaj, daljši srednji je ukrivljen naprej. Medena ustna je širša od svoje dolžine, trokrpa in posuta z rdečimi pikami. Do 20 mm dolga ostroga ima odebeljen vrh in je ukrivljena navzgor. V pritlični rozeti je nameščenih od 3 do 6 temno pegastih sulicastih listov.

V Istri, Kvarnerju in južni Dalmaciji (KRANJČEV 2005) je razširjena tudi podvrsta *Orchis provincialis* Balbis subsp. *pauciflora* (Ten.) Arcang. (syn. *Orchis pauciflora* Ten.). V literaturi obstaja podatek o pojavljanju te podvrste malocvetne kukavice v okolici Trsta (POLDINI 2009) zato bi lahko uspevala tudi v slovenskem submediteranskem območju, kar navaja JOGAN (2007) kot vprašljivo. Rastlina nima temno pegastih listov, medena ustna je bolj intenzivno rumena od cvetnih listov in posuta s temnimi, skoraj črnimi pikami. Ostroga ima postopno zožen vrh.

Uredba o zavarovanih prostoživečih rastlinskih vrstah Slovenije (ANONYMUS 2004) varuje vse predstavnice družine orhidej in s tem tudi malocvetno kukavico. V rdečem seznamu praprotnic in semenk (ANONYMUS 2002) je rastlina uvrščena med domnevno izumrle (Ex?), zato bi bilo smotno, da se pri dopolnitvi tega seznama malocvetni kukavici spremeni status ogroženosti v ranljivo (V) ali vsaj redko (R) rastlino naše flore, tako kot je bila označena v prvem slovenskem rdečem seznamu (WRABER & SKOBERNE 1989).

Literatura

- ANONYMUS, 2002: Pravilnik o uvrstitvi ogroženih rastlinskih in živalskih vrst v rdeči seznam. Priloga I: Rdeči seznam praprotnic in semenk (*Pteridophyta* & *Spermatophyta*). Uradni list RS 12 (82). pp. 8893-8910.
- ANONYMUS, 2004. Uredba o zavarovanih prosto živečih rastlinskih vrstah. Ur. l. RS, št. 46/04.
- DELFORGE, P., 2006: Orchids of Europe, North Africa and the Middle East. Timber Press London. 328 pp.

- JOGAN, N., 2007: Orchidaceae. In: MARTINČIČ A. & al. Mala flora Slovenije: ključ za določanje praprotnic in semenk. Tehniška založba Slovenije, Ljubljana. pp. 777-782.
- KRANJČEV, R., 2005: Hrvatske orhideje. Prilozi za hrvatsku floru: AKD, Zagreb.
- LAUBER K., WAGNER G., 1996: Flora Helvetica, Verlag Paul Haupt, Bern, Stuttgart, Wien.
- PIGNATTI, S. 1982: Flora d'Italia. Vol.3. Edagricole, Roma. 780 pp.
- POLDINI, L., 1991: Atlante corologico delle piante vascolari nel Friuli-Venezia Giulia. Inventario floristico regionale. Regione Autonoma Friuli-Venezia Giulia & Università di Trieste, Udine. 899 pp.
- POLDINI, L., ORIOLO, G. & VIDALI, M. 2002: Nuovo Atlante corologico delle piante vascolari nel Friuli Venezia Giulia. Regione Autonoma Friuli Venezia Giulia, Università degli Studi di Trieste, Trieste. 529 pp.
- POLDINI, L., 2009: La diversità vegetale dal carso fra Trieste e Gorizia, Edizioni Goliardiche Trieste. 391 pp.
- PRESSER, H., 2002: Orchideen. Die Orchideen Mitteleuropas und der Alpen. Nikol Hamburg.
- WRABER, T. & SKOBERNE, P., 1989: Rdeči seznam ogroženih praprotnic in semenk Slovenije. Varstvo narave (Ljubljana) 14-15: 9-429.

Zahvala

Zahvaljujem se prof. dr. Tonetu Wraberju za posredovanju podatkov o pridobitvi herbarijskega primerka malocvetne kukavice.

BRANKO DOLINAR

Salvia verbenaca L.

(syn. *S. clandestina* L.)

Pritajena kadulja spet najdena v Slovenski Istri.

Salvia verbenaca found again in the Slovene Istria.

0447/4 Slovenija: Primorska, Istra, Strunjan, zelenica med cesto in pločnikom ob glavni cesti med strunjanskim zdraviliščem in solinami, c. 3 m n. m. Leg. & det. T. Bačič & B. Frajman, 29.05.2010 (LJU).

0448/2 Slovenija: Primorska, Istra, Koper, Škofije, Srmin, cesta na Srmin, prisojni travnik. Leg. & det. Monika Štimac (študentski herbarij), 18.4.2009 (LJU).

Med terenskimi vajami v Slovenski Istri sva naletela na kaduljo, že na pogled precej drugačno od običajne, pogoste travniške kadulje. Pomislila sva na pritajeno kaduljo, ki sva jo leto pred tem revidirala pri pregledovanju študentskih herbarijev.

Med kaduljami je pritajeni kadulji najbolj podobna travniška kadulja (*S. pratensis*), vendar naj bi se od travniške razlikovala po tem, da so pritlični listi pernato krpati, čaša krajša, dolga le 6-8 mm, venec komajda presega čašo, dolg 7-10 mm, bledovijoličast, z